

Проблематика савременог црквеног законодавства

УВОДНА РЕЧ ПРЕД ПОЧЕТАК СИМПОСИОНА

Савремено доба са својим великим променама поставило је пред Православну Цркву озбиљне проблеме етичке, политичке и законодавне природе. Међу њима се као примарни јавља проблем савременог црквеног законодавства. Несумњива је чињеница да институционална (законодавна, канонска и уставна) димензија Цркве представља пар екселанс свештену стварност литургијског бића Цркве. А тиме се јемчи богочовечански „таксис” и спасоносна „икономија”. Међутим, у пракси помесних Цркава она је у великој мери занемарена. Ипак, верујемо да сви свештени канони које саставише Блажени Оци и предадоше их Цркви, служе на украшење Свете Цркве Христове и на добар поредак нарави, сагласно Апостолским предањима Јеванђељског божанског учења.

Комисија Светог архијерејског сабора Српске Православне Цркве за реформу Устава СПЦ приступа предстојећој реформи тежећи Уставу који би одговарао аутентичном канонском предању Цркве. Имајући то за циљ, наша помесна Црква намерава да приступи припреми новог Устава. Разуме се, један од неопходних корака у остварењу тог циљ јесте богословски разговор о суштинским елементима на којима почива црквено-канонско право. Актуелни Устав Српске православне цркве усвојен је од стране Светог архијерејског сабора 1931. године. Тај Устав је настао после стварања Краљевине Срба Хрвата и Словенаца и после васпостављања јединства Пећке патријаршије, а потом је прилагођен приликама насталим по окончању Другог светског рата (Устав је претрпео и низ мањих допуна почев од 1947. г. до данас). Упркос најбољим намерама, тај Устав носи печат свога времена (настанак националних држава, аутокефалних Цркава итд.). Зато се и не показује сасвим кадрим да издржи богословско-еклисиолошку проверу: нарочито не у светлу новонасталих историјских околности.

Нове прилике у којима живи наша Црква намећу насущну потребу да се промене не само поједини чланови нашег Устава већ и да се изврши дубља анализа и провери његова сагласност са канонским предањем Цркве, са самосазнањем свеколике католичанске Православне Цркве.

Сви наведени разлози покрећу нашу Помесну Цркву да сазове Међународни научни симпозион на тему: **ПРОБЛЕМАТИКА САВРЕМЕНОГ ЦРКВЕНОГ ЗАКОНОДАВСТВА.**

Захваљујући учешћу најеминентнијих православних теолога, тај симпозион био би у служби наше помесне Цркве. Али, тај скуп би могао бити од значаја и за заједничко сагледавање проблематике савременог црквеног законодавства у Православној цркви уопште, нарочито с обзиром на усаглашеност тог законодавства са саборним канонским предањем Цркве. Тренутно се налазимо на „раскршћу” одакле се да увидети како наша помесна Црква може обогатити своје црквено-канонско искуство и знање уз помоћ других. Јер, она не жели ни делати ни размишљати изоловано од других. Стога ни питање црквеног законодавства нисмо у могућности да решавамо одвојено, без саветовања са православнима из других помесних Цркава.

На предстојећем Симпозиону разматрали би се следећи проблеми:

- а) Питање сагласности савременог црквеног законодавства са канонским предањем Цркве;
- б) Питање односа Сабора и епископа (при чему се сабор не сме схватати као тело које је изнад епископа);
- в) Питање одређивања проблематичности аутокефалије;
- г) Питање начина изналажења основа канонског функционисања Цркве у данашњим околностима у једној конкретной држави;
- д) Питање односа Цркве и државе у Европској унији (новонастало стање у помесним православним Црквама);

ђ) Питање Дијаспоре (на пример, проблеми везани за правне ингеренција матичне Цркве у оквирима постојећег законодавства друге државе која црквене општине третира као „конгрегацију”), и,

е) Питање неопходности канонских и језичких прерада које ће нашим савременицима адекватније предочити основни појам о Цркви.

Председник синодске комисије за измену Устава СПЦ
Митрополит црногорско–приморски
Амфилохије, ср.

СИМПОСИОН: ПРОБЛЕМАТИКА САВРЕМЕНОГ ЦРКВЕНОГ ЗАКОНОДАВСТВА

На Богословском факултету Српске Православне Цркве у Београду од 13. до 15. октобра 2003. године одржан је научни симпозион на тему “Проблематика савременог црквеног законодавства”. Већ из самог наслова може се прочитати да Црква, та богочовечанска установа која у историји битије вођена Христом а надањивана Духом Светим, у неким својим аспектима, као што је њено законодавство (конкретно, Устав, који је новијег датума) има своју проблематику, тј. извесне проблеме. Због тога, високи скуп еминентних православних умова из земље и света долази у прави час који не трпи одлагање, и у земљи која очекује да јој исти помогну да изнађе решење, да покажу правац којим идући неће поновити грешке других; наизглед ентузијастички покушај да се, кроз разговор са другима, кроз анализу канонских извора и еклисиолошких поставки, открију мањкавости ако не и нелогичности у новијем законодавству наше помесне Цркве. Тако је питање садржаја једног модерног црквеног Устава повукао озбиљан разговор о свим црквеним или еклисиолошким питањима Православља данас, у неминовном но њему ипак природном контексту Европске уније. Посебно радује да иза оваквог скупа стоји примерена и охрабрујућа сарадња Светог Архијерејског Синода и Богословског факултета СП Цркве.

Његова Светост Патријарх српски Г. Павле је отворио и благословио скуп поздрављајући учеснике Симпозиона: представнике помесних православних цркава, професоре, предаваче, студенте и друге угледне госте, те је истакао потребу да се с обзиром на савремена друштвена збивања у свету по питању савременог црквеног законодавства дође до заједничког става свих Православних Цркава, заснованог на светоотачком предању. Патријарх је учесницима Симпозиона пожелео успех у раду на добро не само Српске Цркве него и васцелог Православља. Свечаности тренутка посебно су допринели чланови Светог архијерејског синода Митрополит Црногорско-приморски Амфилохије и епископи Шабачко-ваљевски Лаврентије, Нишки Иринеј и Захумско-херцеговачки Григорије, као и председник Владе Републике Србије Зоран Живковић, са потпредседницима Владаном Батићем и Небојшом Човићем.

Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије је као председник Комисије Светог архијерејског сабора за измену Устава Српске Православне Цркве дао реч присутним представницима помесних Цркава, који су у име својих помесних Цркава поздравили скуп. Кратка поздравна слова изговорили су: Високопреосвећени Митрополит тиролојски и серендијски Г. Пантелејмон, представник Патријарха цариградског Г. Вартоломеја, Високопреосвећени Митрополит картагински Г. Хризостом, представник Патријарха александријског Петра ВИИ, архимандрит Макарије Мавројанакис, представник Патријарха јерусалимског Иринеја, протојереј проф. др Николај Некула, представник Патријарха румунског Теоктиста, Епископ тримитундски Г. Василије, представник Архиепископа кипарског Хризостома, проф. др Анастасије Маринос, представник Архиепископа атинског Христодула, протојереј проф. Тофилук Јержи, представник Митрополита варшавског Саве. Преносећи благослове и жеље за успешан рад поглавара својих цркава, ови говорници су нагласили изузетан значај заузимања заједничког става по питању савременог црквеног законодавства утемељеног на догматима, литургијско-канонском предању Цркве, посебно имајући у виду актуелне друштвене феномене, као што су глобализација, уједињење Европе и слично. Наглашено је да Устав Европске Уније, који је у припреми, по својим поставкама још увек не кореспондира са захтевима европских народа и да је овај научни скуп који организује Српска православна црква, један од начина да се Европи и савременом свету помогне у тражењу одговора на најважнија питања.

Др Владан Батић, потпредседник и министар правде у Влади Србије, у свом обраћању је изразио задовољство што наша Црква организује један научни скуп на највишем нивоу који убедљиво сведочи јединство Православне Цркве Христове, које је тако потребно савременом свету. Као што је Српска црква светионик Српском народу, тако је и Устав Цркве светионик при изради Устава Србије, нагласио је др Батић, који се у даљем излагању осврнуо на предстојеће разговоре са представницима Аутономне покрајине Косово и Метохија у Бечу, рекавши карактеристично: Србија је храм, а Косово и Метохија олтар тога храма. Нема храма без олтара ни Србије без Косова и Метохије. Дужност свих нас је да се изборимо за свету српску и православну земљу Косово и Метохију.

У паузи која је уследила, у просторијама Богословског факултета је отворена изложба икона сликара-иконописаца из Грчке о. Стаматиса Склириса.

У радном делу скупа, најпре је Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије уводним излагањем иницирао присутне учеснике у проблематику самог симпозиона. Нагласио да је скуп са овом проблематиком први у православном свету. Захваљујући учешћу најеминентнијих православних теолога, Симпозион ће бити од огромне помоћи нашој помесној Цркви. Међутим, он би могао да буде од значаја и за заједничко сагледавање проблематике савременог црквеног законодавства у Православној Цркви уопште. Даље је нагласио да се тренутно налазимо на “раскршћу” одакле се може увидети како Српска помесна Црква може обогатити своје црквено-канонско искуство и знање уз помоћ других. Зато питање црквеног законодавства нисмо у могућности да решавамо одвојено, без саветовања са православнима из других помесних Цркава. Насушна је потреба да се нејединство и неусаглашености устава помесних Цркава превазиђу и управо је то разлог због кога је Српска Православна Црква организовала овај симпозион.

Првом заседању је председавао Његово Високопреосвештено Митрополит тиролојски и срендијски г. Пантелејмон, а уводничар у расправу је био Митрополит Пергамски академик Г. Јован (Зизијулас). Тема Митрополитовог предавања је била Црквене структуре и јединство Цркве. Митрополит је најпре нагласио да је важност овог скупа евидентна и да се радује што се овај симпозион управо дешава у Србији. Истакао је питање на које треба одговорити: да ли црквени канони извиру из еклисиологије и догмата? Црква је једна и у исто време мноштвена. Извор црквеног права мора да буде Света Евхаристија и еклисиологија. Митрополит је објаснио како изгледа јединство Цркве на локалном, регионалном и васељенском нивоу. Основа црквеног јединства је географска област, а не држава. На крају је Митрополит Јован Зизијулас нагласио да је основа црквеног јединства: догматско-богословска структура Цркве, канонска структура Цркве, јединство Цркве је епископоцентрично, требало би да се пракса службе викарних епископа ревидира, јединство Цркве се изражава кроз Сабор, а у састав Сабора морају да уђу само епископи, а треба ускратити све етнофилетистичке нагоне.

После уводног излагања Митрополита Пергамског, професори Маринас и Фидас (из Грчке) су говорили о односу државе и Цркве. Истакнуто је да је Грчка једина помесна православна Црква која има добар однос са државом, а различити су услови под којима живе остале помесне Цркве. Говорило се и о утицају лаика у администрацији Цркве. Верни народ треба да учествује, али су епископ и свештеник “началници” лаика због евхаристијског устројства Цркве. Народ учествује на хиротонији за епископа, али својим гласом - достојан - само потврђују хиротонију, а не могу да промене ништа у чину хиротоније за епископа. На коментар проф. Радомира Поповића о еволутивном развоју институција Цркве, митрополит је додао да Православна Црква не пориче историјске промене у развоју својих институција, али увек под условом да основни однос између ових институција и суштине и природе Цркве, под утицајем случајних развоја и промена, остане непромењен.

Поподневна сесија је почела предавањем Његовог Преосвештенства Епископа браничевског Г. Игњатија на тему: Евхаристијско утемељење црквених устава. Предавање се односило на проблеме са којима се Црква хватала у коштац и које је превазилазила. То су историјске појаве, које је Епископ Игњатије јасно разложио на: појаву епархија, парохија, појаву Сабора, аутокефалије и на дијаспору. У складу са овом поделом је и текло излагање Преосвећеног Владике. Епископ Игњатије је нагласио да је Црква заједница посебног типа и да њени темељи нису у прошлости него у Будућем Веку. Однос чланова унутар Литургијске заједнице је увек евхаристијски: Епископ, свештеници и народ. Историјске појаве су на

првом месту уплашиле Цркву, али је Црква у складу са Светим писмом и Светим предањем одговорила на та питања и остала ехаристијски устројена. Тако је било са појавом парохија у ИВ веку. Касније је исти случај био и са појавом сабора, кога су конституисали епископи, али он није био изнад епископа једне епархије. Највећи проблем је створила дијаспора која нарушава јединство Цркве. Она је израз националних тежњи и схвата Цркву као средство националног идентитета. Епископ браничевски је предложио да се дијаспора уреди као и регионална Црква. Црквени Устав мора да чува ехаристијску структуру Цркве.

После предавања почела је расправа, а прво питање је било о потребама Цркве да се одреде критеријуми исправности Цркве у савременом свету. Владика је одговорио да не зна који су то критеријуми важнији од човековог вечног постојања. Једини критеријум Цркве је Царство Божје. Затим се наметнуло питање односа дијаспоре и етнофилетизма. Матице Цркве имају проблем етнофилетизма који се рефлектује на дијаспору. Протојереј Зоран Крстић је поставио питање да ли се може размишљати и о другом систему Цркве, сем регионалног, тј. подели епархија. Владика је казао да не постоји никаква могућност укинути конкретност епархија, али да се могу смањити епархијске заједнице, али је ту веома значајно да се мора превазићи национална баријера. Велики је проблем што се Црква поистовећује са националном заједницом. Међутим, постављено је питање како да се понашамо у Цркви према лаицима који траже да епископ буде национални вођа. Владика је одговорио да је циљ Цркве да спасава од смрти, а не да се бори са земаљским непријатељима. Цркви не сме да смета нација, све док нација не прекрши еклисиологију. По питању епископалног састава сабора, може се закључити да Епископ представља “једна уста” своје Цркве, не у смислу демократског представљања, већ као онај који, као слика Христова, преноси благослов и власт Господњу народу и који га, као началник Св. Евхаристије, сједињује у једно тело. Уколико не прихватимо епископални састав сабора, доводимо до “разбијања” помесне Цркве, пошто јој више не признајемо могућност да заједничари са осталим Црквама као јединствена и нераздељива заједница.

Други предавач на поподневној сесији првог дана био је Власије Фидас, професор Атинског Универзитета, а његово излагање је било на тему Односи државе и Цркве. Однос државе и Цркве или постоји или не постоји. Православна Црква је једина осудила етнофилетизам. У време комунизма је Црква насилно одвојена од државе. У савременом добу, држава зна да Црква неће наудити демократским реформама и обнови, али поред тога држава мора да буде свесна да је Црква једини учитељ народа. Само добро регулисани односи државе и Цркве могу да користе народу. Професор Фидас је истакао да је Грчка држава пишући свој Устав, на плану односа са Црквом, тражила савете од Грчке Православне Цркве. Тако да су грчким уставом потврђени свети канони Цркве. Уставом Грчке је регулисан однос државе и Цркве на овим пољима: хришћанско васпитање омладине, црквена служба у војсци, очување институције брака, чување црквених предмета и споменика, пажња на болесне и сиромашне. У расправи је најистакнутији био професор Маринас са својим ставом да се не може одвојити грађанин од верника. Он даје право држави да ипак легализује црквени Устав. Професор Фидас се сложио са примедбама али је нагласио да је непојмљиво да држава легализује било које питање које се тиче Цркве, а да се о истом не пита држава. Па ипак, једина ствар коју Црква има право да захтева од државе јесте да не установљује законе који намећу кршење њених начела од њених чланова у њиховом јавном животу, и природно да не интервенише у њено унутрашње право и да штити њену слободу и идентитет, кад год јој прете друге религијске или друштвене групе.

У уторак, 14. октобра 2003. године, трећу сесију је започео професор Солунског универзитета г. Теодор Јангу на тему Стара црква и црквени канони. Професор Јангу је започео тезом да је Црква неодвојива од канона, али је највеће питање у вези са тим да се правилно примењују канони. Канони и типичи почивају на Светом предању. Међутим, најглавнија ствар је да Света Евхаристија мора да се нађе у центру црквеног законодавства. У разговору са професором Фидасом, професор Јангу је навео да је пракса причешћивања 4 пута годишње у ствари, остала од епитимије за оне који су се четири пута женили. Дакле, епитимија је временом постала пракса, што то није смело да се деси. Протојереј Радован Биговић је нагласио да је потребно утврдити праву дефиницију канона и њихово право тумачење. Такође се осврнуо на утицај лаика на Сабору, али само као саветодавни. На крају је професор Биговић поставио питање валидности институција као што су црквени одбор, патријаршијски управни одбор, епархијски управни одбор, јер су таква тела у ствари, копија државничких апарата.

Наставак сесије је протекао у излагању Његовог Високопреосвештенства Митрополита Француске Г. Емануила на тему: Устав Европске уније виђен из православне перспективе – питање религије. Митрополит је истакао да је било доста неслагања и расправа око увођења религијске терминологије у Устав Европске Уније. Међутим, истакнуто је да је Амстердамска повеља веома добра за основу новог нацрта Устава Европске Уније. Митрополит је напоменуо да се мора поштовати грчко-римско наслеђе Европе, јер би се на тај начин поштовале и хришћанске вредности. Проблематизован је и појам и појава лаицитета, који је и утицао на раздавајање Цркве и државе. У расправи је критиковано то што је писање Устава Европске Уније поверено само неким земљама, које су надахнуте идејама просветитељства. Велика Британија и скандинавске земље су биле индиферентне по питању употребе религијске терминологије у новом Уставу Европске Уније.

Протојереј др Зоран Крстић је своје предавање о Актуелном Уставу СПЦ и процесу секуларизације, заснивао на објашњењу самог појма секуларизације и носиоцима секуларизације. У Српској Православној Цркви постоје тела која немају основу у Светом предању Цркве. Протојереј Зоран Крстић је највише пажње посветио објашњавању црквене општине. Ово црквено тело се појављује у другој половини XIX века и шири се по целој јурисдикцији Српске Православне Цркве. На тај начин се ограничила црквена слобода. На успостављање и развој овог црквеног тела је утицала установа протестантске црквене општине. Главна мисао о. Крстића била је да је Епископ главни у својој епархији, а не некакво секуларно тело. Лаицима се оставља саветодавна власт, а никако управна. У расправи је изнесен став да је у Српској Православној Цркви на снази једно размимоилажење у односу Устав и пракса, што је оцењено као добро, јер да се стари Устав примењује, евхаристијска еклисиологија би била у опасности. Истакнуто је да је смањење улоге Епископа и свештеника противно црквеним канонима. Међутим, наглашено је да се овде не суди ранијим генерацијама већ једноставно се критикује приступ писању црквеног Устава.

У поподневном заседању говорили су на исту тему и у сличном духу г. Герхард Роберс, професор Универзитета у Триру, и г. Сима Аврамовић, професор Београдског Универзитета. Г. Роберс је вероватно највећи стручњак за питање односа Устава Европске уније и Црква, па је на зналачки начин говорио на тему: Однос Цркве и државе у Европској Унији. Истакао је да влада разноликост у третирању религијских традиција унутар саме Европе, тако да је положај Цркве у Немачкој сасвим другачији од оног у Британији или у Ирској. Јасно је изражено да су религијске вредности потребне Европској Унији. На предавање се надовезао г. Сима Аврамовић својим предавањем О односу државног и црквеног законодавства у свету и у Србији.

У среду, 15. октобра 2003. године, прво предавање је одржао професор Московске Духовне академије о. Владислав Ципин на тему Проблеми аутокефалије са канонске тачке гледишта. Ципин је описао и објаснио термин аутокефалије поглавито у терминима « самосталности », « независности » и сл. са чиме се није сложио велики број учесника. Он је рекао : «Аутокефалном ваља сматрати потпуно самосталну помесну Цркву која не зависи ни од једне друге помесне Цркве, иако су све аутокефалне Цркве, с обзиром на то да у извесном смислу представљају делове Васељенске цркве, међусобно зависне». Затим је нагласио да је погрешно то што је тражено да аутокефалију добију само апостолске Цркве. Наглашено је да велика опасност прети од етнофилетизма. Најидеалније решење за проглашење аутокефалије је одлука васељенског сабора. Аутокефална црква, ипак, може и без одлука васељенског сабора призна аутокефалију Тррки Цркви. Закључено је да самовољна аутокефалија не постоји, нити може бити призната било од које Цркве.

Његово Преосвештенство Епископ бивши захумско-херцеговчки Атанасије се укључио у расправу у виду кореферата, јер је због путовања био спречен да одржи предавање. Он је казао да је за аутокефалију је потребна евхаристијска основа, што би била најбоља база за црквене каноне. За признавање било које Цркве је потребна кинонија, заједничарење, јер никаква аутокефалија не вреди ако се прекида општење међу Црквама. Владика Атанасије је предложио да основа буде Света Евхаристија и евхаристијски поредак у новом Уставу Српске Православне Цркве.

Следеће предавање је одржао Његово Преосвештенство Епископ бачки Иринеј на тему Аутентична аутокефалија и аутокефалија у кризи. Преосвећени Владика је нагласио да је потребно ревидирати дефиницију аутокефалије, не сложивши се у битним питањима са Владиславом Ципином. Сам термин се

јавља доста касно, а реална црквена самосталност се јавља много пре појма. У разним случајевима аутокефалије постоје и степени аутокефалије. Постоје древне апостолске Цркве, затим и оне које су временом добијале и губиле аутокефалност и новије аутокефалне Цркве. У погледу ранга и угледа ипак постоји разлика између аутокефалних Цркава. Једино Васељенски сабор може да подари аутокефалију, да је оспори, да је сузи и прошири. Треба кодификовати услове аутокефалије, јер непостојање кодификације изазива велики проблем. Предлог је да наредни Васељенски сабор успостави услове за давање аутокефалије. Велики је проблем у савременом свету, што се аутокефалија схвата као добијање националног и државног суверенитета. Преосвећени Владика Иринеј се осврнуо и на појаву да расколнички покрети теже да створе паралелну јерархију и систем, што је супротно црквеном предању.

По предавању уследила су питања од стране Епископа Гаврила из Бугарске и о. Владислава Ципина. У даљој расправи је Његово Преосвештенство Епископ захумско-херцеговачки Г. Григорије подвукао речи Епископа Иринеја да је Епископ носилац црквене структуре. Препоручљиво би било да се успоставе мале епархије које би деловале по митрополитанском систему.

Архимандрит Григорије Папатомас, професор Института « Свети Сергије » из Париза је у свом изврсном предавању о Супротстављеним односима помесне Цркве и црквене Дијаспоре, нагласио да треба разрешити појмове контеторијалности и мултијурисдикције, да би могло да се разговара о решењу питања дијаспоре. Контеторијалност означава више црквених јурисдикција на истом простору. Етнофилетистичко, а не територијално, стварање црквене заједнице је огроман еклисиолошки проблем. Црква се идентификује само једним жртвеником око кога се иконизује Царство Небеско кроз евхаристијску структуру: Епископ, сабор свештеника, ђакони и лаици. Зато је неодржив појам дијаспоре, јер је у Православној Цркви свака Црква центар евхаристијске заједнице, док је у јеврејском предању одржив појам дијаспоре, јер је код Јевреја само један Храм. Створен је велики проблем јер не само да се поклапају црквене јурисдикције, већ и називи епископских титула. Овај обичај ствара једну глобалну етноеклисиологију. Архимандрит Григорије закључује да треба пронаћи решење да се две паралелне еклисиологије – месна и национална – ускладе и да се Православне Цркве врате на евхаристијску еклисиологију. У расправи је проф. Панев са Института Светог Сергија у Паризу, нагласио да је у архимандритовом излагању покушано да се успостави аутентична помесна Црква. Његово Преосвештенство Епископ браничевски Г. Игнатије је похвалио излагање и напоменуо да сам назив дијаспора тражи центар, а то је добро повезано са јудејским Храмом. Дакле, појам је неодржив у Православној Цркви. Ако је центар један епископ у коме је возглављена Црква, онда дијаспора не постоји. У савременом добу дијаспора постоји, зато што јој се придаје друга еклисиологија. Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије је нагласио да је етнофилетизам, као појава обоготворења нације и државе, изнад Свете Евхаристије и зато је веома опасан. Од ове болести болују све Православне Цркве, па и Српска Православна Црква.

Последње предавање је одржао професор Новог завета на Солунском Универзитету, г. Петрос Василијадис на тему Библијско порекло евхаристијске еклисиологије (последнице по аутентични структурални израз Цркве данас). Он је нагласио да је иницијатива Српске Православне Цркве да организује овакав Симпозион веома корисна не само на помесном, већ и на васељенском плану. Професор је подсетио да се мора читав живот Цркве вратити на евхаристијску теологију, чији је основ заједница, јер све службе у Цркви, али не у конвенционалном смислу, граде Царство Господње. Само у склопу Свете Евхаристије могу да се врше Свете Тајне, зато је и потребно ревидирати постојећи систем у Цркви. Ово је истакнуто јер је данашњи проблем секуларизација црквених институција, које ако се схвате са јасном библијском позадином могу да изразе евхаристијску структуру. Евхаристија је изнад сваког национализма, јер нацију не смемо да истичемо изнад Евхаристије.

Затим је у наставку сесије, Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије објаснио *Codex iuris canonici* за Источне Цркве са историјског и црквено-канонског аспекта. Објашњавајући напоре Запада да сачини један овакав кодекс истакнут је напор и труд који је при том учињен. То је потврда богословског сазревања Запада, али је примећено и наглашено да је лоша страна овог кодекса у ствари то што се законик не темељи на Евхаристији, већ на ауторитету врховне црквене власти.

Професор Маринос је завршио сесију захваљујући се на организацији овог скупа који је одражавао саборност Православних Цркава и показао спремност Српске Православне Цркве да сазове овакав скуп као својеврсно саветовање поводом ревизије црквеног Устава.

На завршетку Симпосиона је Митрополит Амфилохије захвалио свима који су били на отварању, представницима свих помесних цркава, који су се одазвали на позиву, учесницима, гостима, публици и нагласио да је захвалан Богу за овакво окупљање браће у Христу.

СПИСАК УЧЕСНИКА СИМПОСИОНА

Референти:

1. Митрополит пергамски академик Јован Зизјулас, Атинска академија наука
2. Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије Радовић, Богословски факултет СПЦ
3. Митрополит Француске др Емануил, Васељенска Патријаршија
4. Епископ бачки др Иринеј Буловић, Богословски факултет СПЦ
5. Епископ браничевски др Игнатије Мидић, Богословски факултет СПЦ
6. Епископ умиров. захумско-херцеговачки др Атанасије Јевтић, СПЦ
7. Архимандрит др Григориос Папатомас, «Свети Сергије», Париз
8. Проф. др Владислав Ципин, Московска Духовна академија
9. Проф. др Власиос Фидас, Универзитет у Атини
10. Проф. др Петрос Василиадис, Универзитет у Солуну
11. Проф. др Герхард Роберс, Универзитет у Триру
12. Проф. др Сима Аврамовић, Универзитет у Београду
13. Протопрезвитер др Зоран Крстић, Богословски факултет СПЦ

Учесници:

14. Проф. др Коста Чавошки, Универзитет у Београду
15. Проф. др Ненад Ђурђевић, Универзитет у Крагујевцу
16. Презвитер мр Живко Панев, «Свети Сергије», Париз
17. Проф. др Теодорос Јангу, Универзитет у Солуну
18. Проф. др Богољуб Шијаковић, Богословски факултет СПЦ
19. Протопрезвитер др Радомир Поповић, Богословски факултет СПЦ
20. Протопрезвитер др Предраг Пузовић, Богословски факултет СПЦ
21. Протопрезвитер др Радован Биговић, Богословски факултет СПЦ
22. Протопрезвитер др Љубивоје Стојановић, Богословски факултет СПЦ
23. Монах др Давид Перовић, Богословски факултет СПЦ
24. Протопрезвитер мр Гајо Гајић, СПЦ
25. Протопрезвитер Божо Бакајлић, СПЦ
26. Презвитер Гојко Перовић, СПЦ
27. Протопрезвитер Виталије Тарасјев, Руска Црква

Представници помесних Цркава:

1. Митрополит тиролојски и серендијски Пантелејмон Родопулос, Васељенска Патријаршија
2. Митрополит картагенски Хризостом Пападопулос, Александријска Патријаршија
3. Архимандрит Макариос Мавројанакис, Јерусалимска Патријаршија
4. Протопрезвитер Николај Балашов, Руска Црква
5. Протојереј др Николае Некула, Румунска Црква
6. Епископ тримитундски Василије Карајанис, Кипарска Црква
7. Господин Анастасије Маринос, Јеладска Црква
8. Протопрезвитер др Јерзи Тофилук, Пољска Црква